

บทที่ 8

การจับ ซึ่ง จำคุก คน ปล่อยชั่วคราว

8.1 จับ (Arrest) การจับมีสองประเภท ๆ แรกเป็นการจับโดย เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และประเภทหลังการจับโดยราษฎร การจับโดยเจ้าพนักงานนั้นโดยปกติต้องมีหมายจับ (ดูเหตุผลออกหมายจับตาม ม.66) ส่วนการจับโดยราษฎรนั้นไม่มีหมายอยู่แล้ว เพราะราษฎรไม่อาจมีหมายหรือออกหมายได้ กฎหมายบัญญัติให้จับได้เพื่อคุมขังสังคม รักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน

1. การจับโดยเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

ตาม ม.78 เจ้าพนักงานจะจับบุคคลโดยหลักจะต้องมีหมายจับ (ตาม ม.66)

ข้อยกเว้นที่จะจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย มีกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า (ม.78(1)) ดังบัญญัติใน ม.80 ซึ่งบัญญัติว่าความผิดซึ่งหน้านั้นคือ

1.1 ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการแหงจะไม่มี ความสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสัก ๆ เช่น เห็นนายคำกำลังใช้มีดแทง นายแดง หรือแม้จะไม่เห็นคอนแทงแต่เห็นนายคำวิ่งออกมาจากที่เกิดเหตุ โดยถือมีด เบื้องเลื้อควิ่งออกมา

1.2 ความผิดอาญาที่ระบุมไว้ท้าย วิ.อาญา ถ้ามีพฤติการณ์ดังนี้
ก. เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้ทำผิดโดยมีเสียงร้อง อะอะอะ
ข. เมื่อพบบุคคลหนึ่งแหงหันที่หลังจากการทำผิดในแถวนั้น
และมีสิ่งของที่ไต่จากการกระทำผิดหรือมีพยานอื่น ๆ

ตัวอย่างเช่น ตำรวจพบนายคำวิ่งออกมาจากซอย โดยมีคนวิ่งไล่ตามและ ร้องบอกว่า "ขโมย ขโมย" จับทันที หรือมีเพลิงไหม้ ตำรวจมาซึ่งที่เกิดเหตุพบนายคำ หลบซ่อนอยู่พร้อมด้วยถังน้ำมันเป็นต้น ทว่าทางมอมนแบบ

2. เมื่อพบบุคคลกำลังพยายามทำความผิดหรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าจะทำความผิดโดยมีเครื่องมือที่อาจใช้ในการทำผิด (ม.78(2)) เช่น พบนายคากำลังปีนบ้านของนายแดงเพื่อลักทรัพย์ในยามวิกาล
3. เมื่อมีเหตุควรสงสัยว่าผู้นั้นทำความผิดมาแล้ว และกำลังจะหลบหนี (ม.78(3))
4. เมื่อมีผู้ขอให้จับ โดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้ทำความผิด และแจ้งท้าวว่า ใ้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว (ม.78(4))
5. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับเอง กรณีที่อาจออกหมายจับได้หรืออาจจับได้โดยไม่มีหมาย (ม.78 วรรคท้าย)
6. ถ้าบุคคลที่ถูกจับตามหมายหลบหนี หรือมีผู้ช่วยให้หนีไปได้ เจ้าพนักงานผู้จับมีอำนาจติดตามจับกุมผู้นั้นโดยไม่ต้องมีหมายอีก (ม.65)
7. เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันอาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น (ม.117)

ฎีกาที่ 512/2480 ตำรวจเห็นหญิงตกจากเรือนที่จำเลยอยู่จนมีปากเจ็บสาหัส เข้าใจว่าจำเลยจับโยนมา จึงเข้าไปจับกุมจำเลย ๆ ท่อสูรีขวาง ต้องมีधिकตามกฎหมายอาญา ถึงจะปรากฏว่าหญิงเป็นภริยาจำเลย และตกลงมาเองเนื่องจากทะเลาะกับจำเลย เจ้าพนักงานก็มีอำนาจจับจำเลยได้ (ม.78(1))

ฎีกาที่ 214-215/2509 การที่จำเลยซึ่งเป็นพนักงานตำรวจหลอกให้โจทก์มาด้วยโดยอ้างว่าผู้บังคับกองเรียกให้ไปพบนั้น หากใช่เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายไม่

แม้ว่าต่อมาผู้บังคับกองจะสั่งให้จำเลยพาโจทก์ไปหาร้อยเวร ไม่ถือว่าโจทก์ยอมไปด้วยความสมัครใจ ทั้งนี้ เมื่อโจทก์ขอตัวกลับ แต่จำเลยยังคงหน่วงเหนี่ยวไว้ จึงเป็นการปฏิบัติไม่ชอบด้วย วิ.อาญา ม.78

ฎีกาที่ 698/2516 มีการลักลอบเล่นการพนันกันในบ้านผู้มีชื่ออันเป็นที่
 รโหฐาน ผู้เสียหายกับพวกซึ่งเป็นพนักงานตำรวจชั้นผู้น้อย ได้รับความสั่งให้ไปจับกุม
 โดยไม่มีหมายจับและหมายค้น ไปถึงบ้านเกิดเหตุได้แอบดูเห็นคนหลายคนกำลังเล่นการ
 พนัน จึงเป็นความผิดซึ่งหน้าตาม ม.80

ขณะเกิดเหตุนั้นมีคนบนเรือนประมาณ 50 คน ทั้งที่กำลังเล่นและมีโต๊ะเล่น
 การพนัน ถ้าปล่อยให้เข้าไปถึงก็อาจจะจับไม่ได้เลยเพราะปนเปกันอยู่มาก ทั้งพยานหลักฐาน
 ก็อาจสูญหายถูกทำลายไปหมด จึงเป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง ผู้เสียหายกับพวกจึงมีอำนาจ
 เข้าไปในบ้านที่เกิดเหตุอันเป็นที่ระโหฐานในเวลากลางคืน ตาม วิ.อาญา ม.96(2)
 และมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดได้ ตาม ม.92(2) ประกอบ ม.80 และ 81(1)

2. การจับโดยราษฎร

ตาม ม.79 ราษฎรจะจับราษฎรด้วยกันไม่ได้ เว้นแต่

1. เมื่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้จัดการตามหมายจับ
 ได้ร้องขอให้ราษฎรช่วยจัดการตามหมายนั้น (ม.82)
2. เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังทำความผิดซึ่งหน้า และเป็นความผิดชนิดที่
 ระบุไว้ท้าย วิ.อาญา (ม.79) นี้ด้วย ทั้งนี้ ถ้าเราพบคนเล่นการพนันอยู่ เราจะจับเขา
 ไม่ได้ เพราะไม่มีบัญญัติไว้ท้าย วิ.อาญา หรือเห็นคนกำลังเอาผิดเจียนอย่างรถยนต์ของ
 เขาอยู่ เราก็จับเขาไม่ได้เพราะความผิดทำให้เสียหายไม่ไต่ระบุไว้ท้ายประมวล
 แต่เราอาจเข้าชักขวางเพื่อใช้สิทธิป้องกันตาม ป.อาญาได้
3. เมื่อนายประกันหรือผู้เป็นหลักประกันสืบผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้เป็น
 ลูกประกันซึ่งหนีหรือจะหลบหนี (ม.117)

ข้อสังเกตในกรณีของ ม.82 นั้นมีอยู่ว่าเจ้าพนักงานที่ร้องขอให้ราษฎรช่วย
 จับนั้น จะต้องเป็นผู้จัดการตามหมายจับ กล่าวคือเป็นการจับโดยมีหมายนั้นเอง ทั้งนี้ -

ถ้าเป็นเรื่องที่เจ้าพนักงานจับโดยไม่มีหมาย (ม.78(2) ถึง (4) หรือเจ้าพนักงานฝ่าย -
ปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้จับ (ม.78 วรรคท้าย) โดยไม่มีหมาย มีนักนิติศาสตร์
มีความเห็นว่าราษฎรจะเข้าจับมิได้ เพราะเจ้าพนักงานมิได้เป็นผู้จัดการตามหมายจับ 55
อย่างไรก็ดีสำหรับกรณีเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งสามารถจับได้โดย
ไม่ต้องมีหมายอยู่แล้วนั้น เป็นปัญหาที่น่าคิดว่าพนักงานเหล่านั้นเปรียบเสมือนตัวหมายอยู่
แล้ว จึงน่าจะขอร้องให้ราษฎรช่วยจับได้ไม่ว่าจะมีหมายหรือไม่

สำหรับกรณีความผิดซึ่งหน้านั้น การที่ราษฎรจะจับได้ต้องประกอบด้วย
เกณฑ์ที่ว่า ความผิดนั้นจะต้องระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฏ ซึ่งแตกต่างจากกรณี
เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้จับ

บัญชีแนบท้าย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ความผิดในกฎหมายลักษณะอาญา ที่มาตรา 79 อ่างถึง
เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายลักษณะอาญา	ประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา 97 และ 99	มาตรา 108, 110, 111
" 101 ถึง 104	" 113, 117
" 105 ถึง 111	" 119 ถึง 129
" 112	" 130, 139

55 ทวี เจริญพิทักษ์, อนุเมติ ใจสมุทร : คำอธิบาย ป.วิ.อาญา หน้า 423,
อักษรสาส์น 2508

กฎหมายลักษณะอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 115

- " 119 ถึง 122 และ 127
- " 163 ถึง 166
- " 172 และ 173
- " 183 และ 184
- " 185 ถึง 194, 196, 197, 199
- " 202 ถึง 205 และ 210
- " 243 ถึง 246
- " 249 ถึง 251
- " 254 ถึง 257
- " 268, 270 และ 276
- " 288 ถึง 296
- " 297 ถึง 302
- " 303

มาตรา 135

- " 138 ถึง 142 และ 145
- " 190, 191
- " 206, 207
- " 215, 216
- " 217, 231, 235, 237
- " 240 ถึง 247 และ 249
- " 276 ถึง 280
- " 288 ถึง 290
- " 295 ถึง 298
- " 309, 310, 313
- " 334, 335
- " 336, 339, 340
- " 337, 338

3. กรณีห้ามจับ

ตาม ม.81 ไม่ว่าจะมีความจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามจับในกรณีต่อไปนี้

1. ในที่รโหฐาน เว้นแต่จะได้อำนาจตามบทบัญญัติว่าด้วยการค้นในที่รโหฐานก่อน คือต้องมีหมายค้น หรืออาจค้นได้โดยไม่ต้องมีหมาย
2. ในพระราชวัง หรือที่พระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประทับหรืออยู่ นอกจากจะได้รับการอนุญาตจาก รมท.มหาดไทย

ฎีกาที่ 99/2512 ร้อยตำรวจตรีมีตำแหน่งเป็นผู้บังคับหมวดสถานีตำรวจภูธรอำเภอแห่งหนึ่งที่ มิได้รักษาการแทนผู้บังคับกอง จึงไม่มีฐานะเป็นนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ไม่มีอำนาจออกหมายค้นได้ จึงไม่อาจค้นหรือสั่งให้จำเลยซึ่งเป็นสิบตำรวจเอกและพลตำรวจคันโดยลำพัง การที่จำเลยขึ้นไปจับผู้กระทำผิดในห้องนอนของผู้กระทำผิด แม้จะมีหมายจับ แต่ไม่มีหมายค้น ย่อมไม่ชอบด้วย วิ.อาญา ม.81, 92

ฎีกาที่ 1025/2518 ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจับจำเลยผู้ต้องหาว่าทำร้ายร่างกายที่ใต้ถุนบ้าน ท. โดยไม่มีหมายจับ หมายค้น ตาม ม.81, 92 อันเป็นที่รโหฐาน เป็นการจับโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย จำเลยต่อสู้ไม่เป็นความผิด ตาม ม.138

ที่รโหฐานคือ สถานที่ใด ๆ ที่มีใจที่สาธารณะสถาน ตาม ก.ม.อาญา (ม.2(13)) สำหรับที่สาธารณะสถานนั้นคือ สถานที่ใด ๆ ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ดังนั้นที่รโหฐานจึงเป็นสถานที่ใด ๆ ที่มีการหวงกันไว้เป็นสิทธิซึ่งผู้อื่นไม่มีสิทธิเข้าไปรบกวนยุ่งเกี่ยวโดยมิได้รับอนุญาต ส่วนใหญ่ปัญหาใน วิ.อาญาเป็นเรื่องค้นเพื่อจับบุคคลในบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ซึ่ง ม.81(1) และ ม.70 เจ้าพนักงานต้องทำความเข้าใจว่าด้วยการค้นค้นค้น กล่าวคือจะต้องมีหมายค้นหรือมิฉะนั้นก็เป็นกรณีค้นค้นค้นโดยไม่มีหมาย (ม.92(1) ถึง (5)) ดังนั้นจึงตั้งเป็นข้อสงสัยไว้ว่า การจับในที่รโหฐาน จะต้องมีความหมายค้นควบคู่ไปด้วยเสมอ เว้นแต่กรณีค้นค้นค้นโดยไม่มีจำต้องมีความหมายค้นก็ย่อมเข้าไปจับในที่รโหฐานนั้นได้

จึงสังเกตว่า กรณีราษฎรย่อมไม่มีอำนาจค้นในที่รโหฐาน เพราะ ก.ม. มิได้ให้อำนาจไว้ ดังนั้นจึงเห็นว่า ราษฎรไม่มีอำนาจเข้าไปจับในที่รโหฐาน

4. วิธีการจับ

1. ต้องแจ้งแก่ผู้จะถูกจับว่าเขาจะต้องถูกจับเสียก่อน แล้วจึงให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของเจ้าพนักงานพร้อมกับผู้จับ แต่ถ้าจำเริญก็ให้จับตัวไป (ม.83 วรรคแรก)

ฎีกาที่ 512/2480 ความผิดซึ่งหน้าไม่ตองแจ้งว่าจะตองถูกจับ
เจ้าพนักงานจับไค้ทันที คือตฤติการณไมล่านวยไห้แจ้งกอน

2. ถ้าบุคคลที่จะถูกจับชัคขวาง หรือจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจ
ใช้วิธีหรือความปลั่งกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะแก่ตฤติการณแห่งคคิ (ม.83 วรรคสอง)

ฎีกาที่ 238/2481 ตำรวจ 2 คน เข้าจับผู้ร้ายลักลอบจับสัตว์น้ำ
ผู้ถูกจับไม่ยอมไห้จับ จึงเกิดปลุกปล้อขึ้น ผู้ใหญ่บ้านเข้าช่วยโดยเอาไม้ตีผู้ถูกจับที่หนึ่ง
ศีรษะแตกจึงจับไค้ เป็นการไค้กำลังพอสมควรแก่ตฤติการณ ผู้ใหญ่บ้านไมมีความผิด

ฎีกาที่ 699/2502 พนักงานป่าไม้บอกไห้รถบรรทุกไม้ ซึ่งมีไ้
ติดกฎหมายหยุด แต่คนขับรถไม่หยุด พนักงานป่าไม้จึงยิงยางล้อรถแตกเพื่อไห้รถหยุด
ยอมเป็นวิธีการจับที่สมควรเหมาะแก่ตฤติการณตาม วิ.อาญา ม.83 แล้ว

3. ตองเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของเจ้าพนักงานปกครอง
หรือตำรวจโดยทันที ถ้ามีหมายจับก็ไห้เอาลอกอ่านไห้ฟัง (ม.84 วรรคแรก)

4. เจ้าพนักงานผู้จับมีอำนาจค้นตัวผู้ตองหาและยึดสิ่งของ
ต่าง ๆ ไ้เป็นพยานหลักฐานไค้ การค้นตองทำโดยสุภาพและสมควรแก่ตฤติการณ
ถ้าคนผู้ตองไห้ผู้ตองอื่นเป็นผู้ค้น (ม.85 วรรคแรก)

5. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่ง
มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับไ้หรือปล่อยชั่วคราวก็ไค้ เมื่อจับโดยมีหมายไ้รายงานค่อไป
ยังเจ้าหน้าที่ ๆ ออกหมายนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ ๆ ออกหมายตองการตัวก็ไห้จัดการส่ง
ผู้ถูกจับไปไห้ (ม.84 วรรคสอง)

6. ในกรณีราษฎรเป็นผู้จับ ก.ม.ไ้บันทึก ชื่อ อาชีพ ที่อยู่
ของผู้จับ อีคทั้งข้อความและตฤติการณแห่งการจับนั้นไ้ แล้วไห้ผู้จับส่งลายมือชื่อไ้
เป็นสำคัญ (ม.84 วรรค 3)

7. ในกรณีจำเป็น เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้จับจะจัดการพยายาม
ผู้ถูกจับเสียก่อนนำตัวไปส่งก็ได้ (ม.84 วรรคท้าย)

ฎีกาที่ 1124/2480 ตำรวจจับผู้ต้องหาหนีขึ้นเรือน สงสัยว่าฉวย
ไว้ในปาก ตำรวจฉวยปาก ผู้ต้องหาเพื่อเอาปืนออกมา ทำให้ปืนหัก 2 ซี่ จึงนี้ตำรวจ
ทำเกินสมควรแก่เหตุ มีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

5. การควบคุมและขังผู้ถูกจับ เมื่อจับตัวได้แล้วก็ต้องมีการควบคุม
หรือขัง ควรทำความเข้าใจว่า การควบคุม เป็นเรื่องการกักตัวในชั้นเจ้าพนักงาน
ส่วนการขัง เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาล ดังนั้น หากพนักงานหม่อมอำนาจควบคุม
ก็ต้องขออำนาจศาลให้ขังต่อไป ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่าเป็นการ "ปากขัง"
ระหว่างสอบสวน

วิธีการควบคุม

เมื่อจับได้แล้ว ก็ต้องมีการควบคุมหรือขัง ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์
ดังนี้

1. ห้ามใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนี
(ม.86) ซึ่งต้องคำนึงถึงตัวผู้ต้องหาเป็นราย ๆ ไป ก.ม. บลจตุประสงค์ไว้โดย
ชัดเจนว่า วัตถุประสงค์ของการควบคุมนั้นเป็นการป้องกันมิให้หนีเท่านั้น มิได้มี
วัตถุประสงค์อย่างอื่น นอกจากนั้นการป้องกันต้องทำเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์
ตาม ม.86 มิได้บอกวิธีการควบคุมไว้ เท่าที่ใช้อยู่ในทางปฏิบัติก็คือ การคุมตัวมา
การใส่กุญแจมือ มีกมิลล์ ล่ามโซ่ ซึ่งต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสม
ตามพฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป

ฎีกาที่ 744/2501 ตำรวจจับผู้ต้องหาหญิงแม่ลูกซึ่งเป็นเจ้ามือสลาก
กินรวบ จับใส่กุญแจมือแล้วใส่โซ่ จึงเดินไปในตลาดให้ไต่อาบ ตำรวจมีความผิดฐาน
ทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ

2. ระยะเวลาที่ควบคุม การควบคุมเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน แต่อำนาจนี้ก็มีขอบเขตจำกัดตามพฤติการณ์และเวลาดังนี้

ก. ห้ามควบคุมไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี (ม.87 วรรคแรก) ซึ่งก็แล้วแต่คดีเป็นเรื่อง ๆ ไป ดังนั้น หากพฤติการณ์แห่งคดีไม่มีความจำเป็นต้องควบคุมต่อไปแล้ว แม้ระยะเวลาการควบคุมอาจจะมีอยู่ก็ต้องปล่อยตัวไป จะควบคุมต่อไปอีกมิได้ เช่น ความนิยมนิยมความโก้ เมื่อเขาชอบความโก้ไปแล้วก็ต้องปล่อยตัวไป พลตำรวจจับผู้ต้องหาอีกซึ่งไว้ 24 ชั่วโมง โดยไม่ส่งตัวให้หัวหน้าของตน เป็นการควบคุมโดยมิชอบ (ฎีกาที่ 238/2481)

ข. ระยะเวลาควบคุม

(1) ความนิยมนิยม ควบคุมไว้ได้เท่าเวลาที่ตามคำให้การ เพื่อจะรู้ว่าเขาเป็นใคร อยู่ที่ไหนเท่านั้น (ม.87 วรรคสอง)

(2) ความฉิบหาย ๆ ห้ามควบคุมไว้เกิน 48 ชม. แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นอาจควบคุมต่อไปไม่เกิน 7 วัน ทั้งนี้ไม่นับเวลาเดินทางระหว่างนำตัวมายังสถานีตำรวจ และนำตัวไปศาลรวมเข้าด้วย (ม.87 วรรค 3)

ค. ระยะเวลาในการขัง

(1) หากเกิดความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เกินกำหนดเวลาในข้อ (2) เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น กฎหมายให้ส่งตัวผู้ต้องหา มาศาลให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลขอลายซึ่งผู้ต้องหาไว้ (เรียกว่า "ฝากขังระหว่างสอบสวน") ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งขังได้โดยเกณฑ์ต่อไปนี้ (ม.87 วรรค 4)

(ก) ความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลสั่งชังได้ครั้งเดียวมีกำหนดไม่เกิน 7 วัน (ม.87 วรรค 5)

(ข) ความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่า 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งชังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน (ม.87 วรรค 6)

(ค) ความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งชังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน (ม.87 วรรค 7)

ฎีกาที่ 1125/2496 (ป.ช.ฎ.) คำสั่งศาลที่ไม่อนุญาตให้ชังผู้ต้องหา ระหว่างสอบสวนต่อไป เพราะเห็นว่าไม่มีความจำเป็นนั้น ผู้ร้องขอให้ชังจะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้

ฎีกาที่ 213/2508. (ป.ช.ฎ.) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21 นั้น มุ่งหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะควบคุมบุคคลอันชังพาลในมากขึ้น โดยให้อำนาจควบคุมครั้งแรกถึง 30 วัน เป็นการขยายอำนาจการควบคุมครั้งแรก ตาม วิ.อาญา ม.87 นั้นเอง

ฎีกาที่ 768/2516 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21 ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหาที่มีการประพฤติตนเป็นคนอันชังพาลได้เป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 แต่การที่จะควบคุมบุคคลใดก็ตามประกาศนี้ได้ นั้น บุคคลผู้ประพฤติตนเป็นอันชังพาลนั้นต้องกระทำการซึ่งเป็นการละเมิดต่อกฎหมายขึ้น และมีความจำเป็นต้องควบคุมไว้เพื่อสอบสวนกรณีผู้ต้องหาถูกจับมาในข้อหาว่ากระทำความผิดฐานลักทรัพย์และเป็นข่องโจร และตามทาง

สืบสวนปรากฏว่าผู้ต้องหานี้เป็นบุคคลอันตรายด้วย พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจที่จะควบคุมไว้ทำการสอบสวนได้ไม่เกิน 30 วัน ตามที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21 ข้อ 1 ให้อำนาจไว้

ข้อสังเกต

1. ในขณะนี้กฎหมายเรื่องบุคคลอันตรายได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่ที่ยกตัวอย่างจากคำพิพากษาศาลฎีกาไว้ในที่นี้ก็เพื่อให้สังเกตว่าในยามภาวะที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่จะอยู่ในระหว่างการปฏิวัติ รัฐประหาร มักจะมีการประกาศใช้กฎหมายห้ามของนี้ อาจเป็นเรื่องบุคคลอันตราย บุคคลเป็นภัยต่อสังคม กฎหมายประเภทนี้มักจะเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ควบคุมผู้ต้องหาได้ในระยะเวลาพอสมควร ซึ่งศาลฎีกาว่าเป็นการขยายอำนาจควบคุมครั้งแรก ตาม ม.87 ที่ระลึกว่ากฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้หากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำไปโดยไม่ตั้งมั่นอยู่ในความสุจริตใจก็ย่อมเป็นอันตรายต่อหลักการใช้กฎหมายคุ้มครองชนอย่างมาก ศาลฎีกาจึงมักจะกล่าวอยู่เสมอ ๆ ว่า กฎหมายประเภทนี้มิได้มุ่งหมายให้อำนาจที่จะควบคุมบุคคลใดไว้เฉย ๆ โดยไม่มีข้อหาว่าจะผิดต่อกฎหมาย โดยไม่มีการสอบสวนใหม่

2. การขอให้ศาลสั่งซึ่งผู้ต้องหาตาม ม.87 นี้ มีปัญหาน่าคิดว่าหากการร้องขอต่อศาลนั้นปรากฏว่าเจ้าพนักงานควบคุมผู้ต้องหาไว้เกินอำนาจ (7 วัน) ที่ตนมีอยู่จะยังคงเปิดโอกาสให้ศาลสั่งซึ่งผู้ต้องหาไว้ต่อไปได้อีกหรือไม่ เช่น เจ้าพนักงานตำรวจควบคุมผู้ต้องหาไว้ 8 วัน จึงมาขอให้ศาลซึ่งผู้นั้นต่อไปอีก 6 วัน ทั้งนี้ ความเห็นของนักนิติศาสตร์ยังไม่ลงรอยกันนัก ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ศาลสั่งซึ่งต่อไปได้หากเห็นสมควร การกระทำผิดของตำรวจก็เป็นเรื่องของตำรวจ ความเห็นอีกฝ่ายหนึ่ง (รวมทั้งผู้เขียน) เห็นว่าศาลไม่น่าจะสั่งผู้ต้องหาได้ การร้องขอตาม ม.87 น่าจะคงถือว่าการควบคุมนั้นชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นจะกลายเป็นว่าศาลสนับสนุนในการกระทำผิดกฎหมาย

3. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหมกอำนาจควบคุม หรืออำนาจสั่งซึ่งไว้ได้ครบกำหนดลง พนักงานสอบสวนต้องปล่อยผู้ต้องหาไป จะควบคุมไว้ต่อไปมิได้ จึงแสดงอยู่ในตัวว่า การฟ้องผู้ต้องหาศาลก็ฟ้องเสียภายในกำหนดระยะเวลาควบคุมหรือสั่ง ตาม ม.87 นั้นเอง ปัญหาของว่าอาจเกิดขึ้นได้ เช่น การขอให้ศาลสั่ง ปรากฏว่าศาลได้ส่วนแล้วไม่อนุญาตโดยสั่งปล่อยผู้ต้องหา หรือตัวอย่าง กรณีศาลสั่งซึ่ง พนักงานอัยการ เห็นควร ฟ้องผู้ต้องหาในขณะที่จะส่งฟ้องนั้นเอง ปรากฏว่าระยะเวลาสั่งซึ่งหมดสิ้นสุดลงพอดี อาจมีปัญหาวว่า หากอัยการจะฟ้องผู้ต้องหาจะจับกุมตัวผู้ต้องหาไปศาลได้อีกต่อไปหรือไม่ เพราะพนักงานอัยการจะฟ้องผู้ต้องหาจำต้องนำตัวผู้หาหานั้นไปศาลด้วย (ม.165) ในกรณีเช่นนี้ ศาลฎีกาโดยประชุมใหญ่ (ฎีกาที่ 515/2491) วินิจฉัยว่า แม้จะขอให้ศาลสั่งผู้ต้องหาอีกไม่ได้ ก็มีใ้หมายความว่า เจ้าพนักงานจะจับจำเลยและควบคุมเพื่อฟ้องคดีมิได้ เพียงแต่เมื่อจับแล้วจะควบคุมเพื่อสอบสวนมิได้เท่านั้น การควบคุมตัวจำเลยไปศาลเพื่อฟ้องถือเป็นความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ตาม ม.87 ตอนต้นนั้นเอง คือเพียงเท่าที่จำเป็นที่จะนำตัวมาฟ้องศาลโดยแท้เท่านั้น จะควบคุมเพื่อเหตุอื่น เช่น เพื่อสอบสวนหรือรออัยการสั่งฟ้องเช่นนี้ย่อมทำไม่ได้

6. การคุ้มครองบุคคลผู้ถูกควบคุมหรือสั่งและจำคุกโดยอัยการ

มาตรา 90 เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดที่ถูกควบคุมหรือสั่งโดยอัยการหรือถูกจำคุกจากคำพิพากษาของศาล บุคคลเหล่านี้มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อยคือ

- (1) บุคคลที่ถูกเข้าเช่นนั้น
- (2) สามีภรรยาหรือญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง
- (3) พนักงานอัยการ
- (4) ผู้บัญชาการเรือนจำหรือพัศดี

เมื่อได้รับคำร้องตั้งนั้น ให้ศาลหมายเรียกเจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่นซึ่งก่อให้เกิดการควบคุม ชั่ง หรือจำคุก และผู้ที่ถูกควบคุม ชั่ง หรือจำคุก มาพร้อมกัน ถ้าเป็นที่พอใจศาลว่าการควบคุมหรือการ ชั่งนั้นผิดกฎหมายหรือการจำคุกนั้นผิดจากคำพิพากษา ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้นั้นไป

การควบคุมหรือชั่งโดยผิดกฎหมาย อาจเป็นการควบคุมหรือชั่งโดยไม่มีอำนาจมาแต่ต้น หรือควบคุมหรือชั่งโดยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไม่ว่าจะเกิดโดยจงใจกระทำผิดหรือสำคัญผิด ส่วนการจำคุกผิดจากคำพิพากษานั้น หมายความว่า การจำคุกนั้นไม่เป็นไปตามคำพิพากษา อาจเกิดจากจงใจหรือสำคัญผิดได้เช่นเดียวกัน

ฎีกาที่ 1557/2503 (ที่ประชุมใหญ่) การร้องขอต่อศาลขอให้ปล่อยจากการควบคุมโดยผิดกฎหมาย ตาม วิ.อาญา มาตรา 90 นั้น ย่อมหมายถึงศาลยุติธรรม ตาม วิ.อาญา ม.2(1)

แม้ผู้ร้องถูกจับกุมในข้อหาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารจะพิจารณาพิพากษาตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 ก็ตาม เมื่อผู้ร้องยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาลและไม่ได้ถูกควบคุมโดยอำนาจศาล แต่ถูกควบคุมโดยพนักงานสอบสวนตำรวจสันติบาลซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอาญาแล้ว ศาลอาญาก็มีอำนาจรับคำร้องขอให้ปล่อยจากการควบคุมดังกล่าวไว้ดำเนินการต่อไปตามกฎหมายได้

ฎีกาที่ 1200/2504 ป.วิ.อาญา มาตรา 90 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากใบหมายจับของโทษการกระทำผิดไม่ ฉะนั้นเมื่อคำร้องของผู้ร้องบรรยายข้อความมาเข้าถึงบัญญัติไว้ในมาตรา 90 แล้ว ศาลก็ชอบที่จะยกมากรานี้ขึ้นพิจารณาและปรับกับกรณีได้

คำว่า "ควบคุม" หรือ "ซัง" ในมาตรา 90 นี้ เป็นถ้อยคำที่ใช้ตาม ความหมายขรรมคา หาใช่จำกัดถึง ป.วิ.อาญา มาตรา 2(21) (22) อย่างใดไม่ ฉะนั้น มาตรา 90 จึงเป็นบทบัญญัติสำหรับกรณีที่บุคคลต้องถูกควบคุมหรือซังโดยฉกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมหรือซังโดยเจ้าพนักงานหรือคนขรรมคาก็ตาม

การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลว่า ภรรยาผู้ร้องถูกคนร้ายขมคบกันฉกคร่าไป เพื่อการอนาจารและขมขืนเรา ต่อมาผู้ร้องสืบทราบว่าคนร้ายได้นำภรรยาผู้ร้องไป หน่วงเหนี่ยวกักขังอยู่ที่บ้านผู้มีชื่อ จึงขอให้ศาลออกหมายค้นบ้านผู้มีชื่อนั้นเพื่อพบและช่วย ภรรยาผู้ร้องซึ่งถูกกักขังไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 58(3), 69(3) นั้น ถือได้ว่าผู้ร้องไต่ร้องตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 90 ด้วย (ถือว่าถูก "ควบคุม" หรือ "ซัง" โดยฉกกฎหมายเช่นกัน)

ฎีกาที่ 321/2507 ผู้ร้องถูกหาว่ากระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ และกระทำความฉกต่อความมั่นคงของรัฐ ไต่ถูกฟ้องเป็นจำเลยที่ศาลทหารในเวลา ไม่ปกติ (สังกัดกระทรวงกลาโหม) ซึ่งศาลนั้นไต่สั่งประทับฟ้อง และออกหมายซัง ผู้ร้องไว้ ๗ เดือนจำชั่วคราว ผู้ร้องจะมาร้องขอให้ศาลอาญาซึ่งเป็นศาลพลเรือน ปล่อยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 หาไต่ไม่

ฎีกาที่ 1963/2515 จำเลยถูกศาลทหารกรุงเทพฯ (ศาลอาญา) พิพากษาองโทษไว้ แต่ตัวจำเลยถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำกลางบางขวาง ผู้ร้องซึ่งเป็น ภริยาจำเลยเห็นว่าจำเลยอยู่ในเกณฑ์ที่จะไต่รับพระราชทานอภัยโทษตามพระราช กฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.2514 แต่มิไต่รับการพิจารณาปล่อย ทั้งนี้ ผู้ร้องขอที่จะยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดคนหนบุรีซึ่งเป็นศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยถูกซังอยู่ และเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาออกหมายปล่อยหรือลดโทษให้แก่จำเลยตามพระราช กฤษฎีกานั้นเพื่อดำเนินการต่อไป ผู้ร้องจะมายื่นคำร้องต่อศาลทหารกรุงเทพฯ (ศาล

อาญา) มิได้ เพราะศาลทหารกรุงเทพฯ (ศาลอาญา) มิใช่เป็นศาลแห่งท้องที่ ไม่มีอำนาจพิจารณาซึ่งปล่อยตามพระราชกฤษฎีกาทิ้งถาวร และมีไว้เป็นการกล่าวอ้างว่าถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาลทหารกรุงเทพฯ (ศาลอาญา)

8.2 ขัง, จำคุก (Detention and Imprisonment) (มาตรา 88,89)

8.3 ค้น (Search) การค้นตาม วิ.อาญามีสองประเภท คือ ค้นในที่รโหฐาน และ ค้นในที่สาธารณะสถาน การค้นในที่รโหฐานอาจเพื่อค้นหายบุคคลหรือสิ่งของก็ได้ ส่วนการค้นในที่สาธารณะสถานนั้น เป็นการค้นตัวบุคคล ทั้งสองกรณีเป็นเรื่องของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ราษฎรไม่มีอำนาจค้น

1. ค้นในที่รโหฐาน

มาตรา 92 ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีต่อไปนี้

- (1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน
- (2) เมื่อปรากฏความผิดปกติซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน
- (3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดปกติซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไป หรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
- (4) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่า สิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำผิด ใดซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเนื่องจากการเป็นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

(5) เมื่อที่ร โทฐานนั้นผู้จะท้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน 56 และการจับนั้น
 นั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78

(6) เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นตัวตนเอง
 ไม่ต้องมีหมายค้นก็ได้ แต่ต้องเป็นในกรณีที่อาจออกหมายค้นหรือค้นได้ตามประมวลกฎหมาย
 นี้

ฎีกาที่ 935/2501 นายตรวจสรรพสามิตกับพลตำรวจไม่มีอำนาจค้นจับ
 สุราเถื่อนในเซตบ้านบุคคลโดยไม่มีหมายค้น พลตำรวจใช้ปืนกระแทกจำเลย ๆ ไขมีด
 แหงป้องกันตัว ไม่เป็นความผิด

ฎีกาที่ 187/2507 จำเลยกระทำผิดซึ่งหน้าในความผิดลหุโทษในเวลา
 กลางคืนแล้วหลบหนีเข้าบ้านของจำเลยซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจผู้ไล่จับรู้จักอย่างดีแล้ว
 เมื่อไม่ปรากฏว่า จำเลยจะหลบหนีต่อไปอีก ไม่ถือว่าเป็นกรณีฉุกเฉินอย่างปึงตามความ
 ในมาตรา 96(2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจ้าพนักงานตำรวจ
 ผู้ไล่จับไม่มีอำนาจเข้าไปจับกุมจำเลยในบ้านเรือนจำเลยอันเป็นที่ร โทฐานได้ การที่
 จกเลยเงื้อมีดจะหันตำรวจที่เข้ามาจับ ถือว่าเป็นการป้องกันสิทธิของจำเลยให้พ้น
 ภัยอันตรายพอสมควรแก่เหตุ

ฎีกาที่ 246/2515 จำเลยเป็นผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ไล่เข้า
 ค้นเรือนโจทก์เพื่อหาไม้ที่หาย โดยไม่ได้รับความแน่ชัดว่าไม้ที่หายนั้นอยู่ในเรือนโจทก์
 กรณีไม่เข้าข้อยกเว้นตาม วิ.อาญา มาตรา 92(4), (5) ที่จะค้นได้โดยไม่ต้อง
 มีหมายค้น

56 "เจ้าบ้าน" น่าจะหมายถึงหัวหน้าครอบครัว รับผิดชอบในการครอบครอง
 และปกครองบุคคลอื่นภายในบ้าน มีบางความเห็นเห็นว่า น่าจะหมายถึงภริยา
 คุ้ม เพราะมีสิทธิในบ้านเท่ากับชายสามี แต่คงไม่หมายถึง ลูกหลาน
 คนอาศัย ญาติ หรือคนใช้

ฎีกาที่ 706/2516 ความผิดลหุโทษซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 50 บาท แม้กระทำผิดซึ่งหน้า แต่เมื่อเจ้าพนักงานรัฐกิจหลักแหล่งของผู้กระทำผิด ก็ไม่เป็นกรณีฉุกเฉินอย่างถึงซึ่งเจ้าพนักงานจะเข้าทำการจับกุมในที่รโหฐานในเวลากลางคืนได้

ฎีกาที่ 2186/2518 จำลิมตำรวจเข้าไปในบ้าน บ. เพื่อค้นจับ ล. ผู้ต้องหากรรโจทก์ทรัพย์ โดย บ.ยอมให้ค้น จำเลยขัดขวางกันไม่ให้ตำรวจขึ้นบันไดกิ่งแขนและก้มมือตำรวจ เป็นความผิดตาม ม.138 วรรค 2 แม้ตำรวจไม่มีหมายค้นจำเลยก็อ้างเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นผิดไม่ได้ 57

2. คนในที่สาธารณะสถาน

มาตรา 93 ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

การค้นในที่สาธารณะสถานเป็นการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะซึ่งเป็นเรื่องปัจจุบันทันด่วน หรือมีพฤติการณ์เฉพาะหน้า ม.93 จึงมิได้บัญญัติว่าต้องมีหมายค้นเหมือนกับการค้นในที่รโหฐาน ตาม ม.92 ปัญหาที่ยุงยากก็คืออย่างไรเป็นที่สาธารณะ เช่น ค้นตัวบุคคลในรถยนต์ส่วนตัว อันแตกต่างจากค้นตัวบุคคลซึ่งกำลังเดินอยู่ในถนนหลวง ในกรณีหลังนี้เป็นเรื่องของ ม.93 สำหรับกรณีแรกรถยนต์ส่วนบุคคลน่าจะถือเป็นที่รโหฐาน อันต้องบังคับตาม ม.92 อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วตำรวจมักจะค้นกันอยู่เสมอ ๆ

57 ศ.จิตติ หิงศรัทธี "เรื่องการค้นจับขมด้วยกฎหมายหรือไม่ อยู่ที่อำนาจในการนั้นถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ หากได้อยู่ที่เจ้าของบ้านอนุญาตหรือไม่ ซึ่งคงมีผลเพียงไม่เป็นบุกรุกหรือละเมิดเท่านั้น แต่จะถือเป็นเหตุปลงกันก็ คงไม่ได้ เพราะเมื่อยอมให้ค้นหรือจับโดยไม่มีหมายแล้ว ความจำเป็นต้องปลงกันก็มีไม่ได้"

ฎีกาที่ 1082/2507 คนจำเลยกับพวกขณะยื่นอุทธรณ์กันที่หลังสถานีรถไฟ โดยผู้คนเป็นเจ้าของกิจการตำรวจ ได้ติดตามคนร้ายปล้นทรัพย์สินหนีข้ามท้องที่มา และไต่ถาม กับตำรวจในท้องที่ทำการติดตามและมีเหตุสงสัยอันควรที่จะทำการค้น คือสงสัยว่าจะมี อาวุธปืนและของผิดกฎหมาย เช่นนี้ ทำการค้นจำเลยได้โดยไม่ว่าต้องมีหมายค้น

ฎีกาที่ 883/2520 (ป.ร.ญ.) สถานที่ใดจะเป็นสาธารณสถานหรือไม่นั้น ไม่ต้องคำนึงว่าสถานที่นั้นจะเป็นที่ผิดกฎหมาย เช่น สถานค้าประเวณีหรือไม่ เพียงแต่ พิจารณาว่าสถานที่นั้นประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้หรือไม่ และต้องพิจารณา ข้อเท็จจริงเป็นราย ๆ ไป

ผู้ช่วยผู้ใหญ่มานแจ้งแก่เจ้าพนักงานตำรวจว่าสงสัยจำเลยจะเป็นคนร้าย ตำรวจตามจำเลยไปยังสถานค้าประเวณีเมื่อเวลาประมาณ 21 น. ขณะนั้นประตูห้อง โถงเปิดอยู่ มีมายาวทั้งสำหรับผู้มาเที่ยวให้นั่งพัก เป็นเวลาที่หญิงรอรับแขกที่มาเที่ยว ตำรวจพบจำเลยยืนอยู่ที่ทางเข้าประตูหน้าห้องโถง ก็นั้นพฤติการณ์แสดงว่าห้องโถง ที่ไร้เป็นที่รับแขกดังกล่าวในขณะนั้นเป็นสถานที่ ๆ ประชาชนมีความชอบธรรมจะเข้าไปได้ จึงเป็นสาธารณสถาน ไม่ใช่ที่รโหฐาน ตำรวจจึงมีอำนาจค้นและจับจำเลยได้ โดยไม่ต้องมีหมายค้นและหมายจับ จำเลยไม่ยอมให้ค้น ตำรวจจับแขนจำเลย จำเลยก้มและชักปืนออกมาแย่งกับตำรวจแล้วยิงตำรวจได้รับบาดเจ็บ จึงมีความผิด ตาม ป.อาญา ม.140 และ ม.289(2), 80 อันเป็นความผิดกรรมเดียว

3. วิธีการค้นในที่รโหฐาน

3.1 ค้นบุคคลผู้ทำการค้น

1. หาเป็นการค้นโดยมีหมาย มาตรา 97 บัญญัติไว้ว่า เจ้าพนักงานผู้มีชื่อในหมายค้น หรือผู้รักษากฎหมายแทนเท่านั้นมีอำนาจเป็นหัวหน้า ไปจัดการตามหมาย ทั้งนี้แสดงว่า หมายค้นต้องระบุตัวเจ้าพนักงานผู้ใดจะเป็น

ผู้ทำการค้น ดังนั้นเจ้าพนักงานอื่น ๆ อาจค้นได้ในฐานะเป็นลูกน้อง (ผู้ช่วย) ในการค้น
นั้นเอง

2. หากเป็นการค้นโดยไม่มีหมาย ผู้มีอำนาจค้นคือ
พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีพบเห็นพฤติการณ์ ตาม ม.92 หรือพนักงานฝ่าย
ปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งทำการค้นด้วยตนเอง

3.2 เวลาที่ทำการค้น ตาม ม.96 "การค้นต้องกระทำ
ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและตก" อีกนัยหนึ่งเป็นที่เข้าใจว่าจะค้นในเวลากลางคืน
มิได้ตนเอง มีข้อยกเว้นคือ

1. เมื่อเริ่มต้น (ลงมือ) ค้นแต่ในเวลากลางวัน ถ้ายังไม่เสร็จจะค้นต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้ (ม.96(1))

2. ในกรณีฉุกเฉินอย่างยิง หรือ ซึ่งมีกฎหมายอื่นบัญญัติ
ให้ค้นได้เป็นพิเศษ (ม.96(2))

ฎีกาที่ 1087/2492 กำหนดเห็นเจ้าของบ้านกำลังล้มกลิ้งสุราอยู่ในบ้าน
ในเวลากลางคืน ถ้าไม่จับในขณะที่กระทำผิดเช่นนั้น ก็จะไม่เป็นการประจักษ์แจ้งว่า
ผู้นั้นกระทำความผิด พยานหลักฐานและของกลางก็จับไม่ได้ หรือไม่ครบบริบูรณ์ทั้งในเวลา
กระทำผิด จึงเป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิง ตาม ม.96(2)

ฎีกาที่ 162/2510 มีผู้แจ้งความขอหาจึงทรัพย์เมื่อวันที่ 8 ส.ค.2508
ต่อมาเมื่อวันที่ 14 ส.ค.2508 สายสืบแจ้งว่าจำเลยหลบมาอนบ้าน เจ้าพนักงานจึง
ไปจับจำเลยเมื่อเวลา 05.40 น. ไม่ปรากฏว่ามีการอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด
(ม.96(3)) แต่ก็ไม่พอพียงว่าเป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิงที่เจ้าพนักงานจะจับจำเลยในที่
รโหฐานเวลากลางคืน

3. ถ้าคนเพื่อจับผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญ จะทำในเวรอากรอาจ
คืนก็ได้ แต่ต้องมีอนุญาติพิเศษจากอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อการคืน
ในจังหวัดนั้น ส่วนหัวหน้าในการคืนนั้น ต้องเป็นนายอำเภอหรือนายตำรวจซึ่งมียศ
ตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป (ม.96(3))

"ผู้ร้าย" คือผู้ที่มีจิตใจโหดเหี้ยม ทารุณโหดร้าย ผู้เป็นโรคจิต
ที่ร้ายแรงมีพฤติการณ์ร้าย ทั้งนี้เป็นพฤติการณ์ที่ผู้นั้นมีมาก่อนในอดีต

"ผู้ร้ายสำคัญ" คือผู้ที่มีประวัติโรคร้ายในทางประจวบอาชญากรรม
โดยไม่คำนึงว่าจะร้ายหรือไม่

กรณีข้อ 3 นี้ อาจเป็นการจับโดยมีหมายหรือไม่ก็ได้ ส่วนการคืนนั้น
โดยหลักปฏิบัติแล้วมักไม่มีหมาย เพราะ ม.96(3) ระบุหัวหน้าในการคืนไว้ว่าต้องเป็น
นายอำเภอ" ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่มีอำนาจคืน
ได้โดยไม่ต้องมีหมายอยู่แล้ว (ม.92 วรรคท้าย)

3.3 วิธีการในการคืนที่รโหฐาน

1. ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ทำการคืนในที่
รโหฐาน ซึ่งเจ้าของหรือคนที่อยู่ในนั้นหรือผู้รักษาสถานที่ซึ่งจะคืน ให้อยอมเข้าไปโดย
มิทวงห้าม อีกทั้งให้ความสะดวกตามสมควรทุกประการในอันที่จะจัดการตามหมาย
ทั้งนี้ให้พนักงานผู้นั้นแสดงหมาย หรือถ้าคนโดยไม่มีหมาย ก็ให้แสดงนามและตำแหน่ง

ถ้าบุคคลดังกล่าวในวรรคต้นมิยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานมีอำนาจ
ใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะเปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าค่าง
รั้ว หรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นห้ามองเกี่ยวกันนั้นก็ได้ (ม.94)

2. ก่อนลงมือค้นให้เจ้าพนักงานแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อน และเท่าที่สามารถทำได้ ให้ค้นต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่หรือบุคคลในครอบครัวของผู้นั้น หรือถ้าหาบุคคลเช่นกล่าวนั้นไม่ได้ ก็ให้ค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งเจ้าพนักงาน ได้ขอรับรองมาเป็นพยาน

การค้นที่อยู่หรือสำนักงานของผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกควบคุม หรือซึ่งอยู่ให้ทำก่อนหน้านั้น ถ้าผู้นั้นไม่สามารถหรือไม่ตั้งใจมากำกับจะตั้งผู้แทนหรือให้ พยานมากำกับก็ได้ ถ้าผู้แทนหรือพยานไม่มี ให้ค้นต่อหน้าบุคคลในครอบครัวหรือพยาน ดังกล่าวในวรรคก่อน

สิ่งของใดที่ยึดได้ต้องให้ ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานดู เพื่อให้รับรองว่าถูกต้อง ถ้าบุคคลเช่นกล่าวนั้นรับรองหรือไม่ยอมรับรอง ก็ให้บันทึกไว้ (ม.102)

3. การค้นในที่รโหฐานนั้น จะค้นได้เฉพาะเพื่อหาตัวคนหรือ สิ่งของ "ที่ต้องการเท่านั้น" (ม.98) ทั้งนี้เป็นไปตาม ม.60(4ค) ซึ่งต้องระบุ ชื่อหรือรูปพรรณบุคคล และสิ่งของที่จะค้น อย่างไรก็ตามก็มีข้อยกเว้นดังนี้

(1) ในกรณีค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้ค้น มีอำนาจยึดสิ่งของใด ๆ ซึ่งน่าจะใช่เป็นพยานหลักฐาน เพื่อเป็นประโยชน์หรือยื่น ผู้ต้องหาหรือจำเลย (ม.98(1))

"สิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง" ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกรกระทำผิดที่มี สภาพในการไร้สิ่งของเช่นอาวุธ เครื่องมือต่าง ๆ หลายชนิดหลายประเภท เช่น ปล้นทรัพย์ ไร่ ปืน มีด ระเบิด เป็นอาวุธหลายเล่มหลายกระบอก พยานเอกสารใน ความผิดต่าง ๆ ซึ่งต้องมีเอกสารติดต่อกันสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เป็นต้น

(2) เจ้าพนักงานซึ่งทำการค้น มีอำนาจจับบุคคลหรือสิ่งของ อื่นในที่ค้นนั้นได้ เมื่อมีหมายอีกต่างหาก หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า (ม.98(2))

"กรณีมีหมายอีกต่างหาก" คือมีหมายจับบุคคลอื่นในที่ ๆ คำนั้นด้วย เช่น คำนับานเพื่อจับนายแดง พบนายดำซึ่งมีหมายให้จับอยู่ด้วย

"กรณีความผิดซึ่งหน้า" หมายถึงพบการกระทำผิดซึ่งหน้าในขณะที่ทำการค้น เช่น คำนับานนายดำเพื่อหาปืนของกลาง พอเข้าไปในบ้านพบคนกำลังเล่นการพนัน ย่อมมีอำนาจจับได้

4. ในการค้นนั้นเจ้าพนักงานต้องพยายามมิให้มีการเสียหาย และกระจัดกระจายเท่าที่จะทำได้ (ม.99)

5. ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลซึ่งอยู่ในที่ซึ่งค้นจะชักขวาง ถึงกับทำให้การค้นไร้ผล เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจเอาตัวผู้นั้นควบคุมไว้หรือให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานในขณะที่ทำการค้นเท่าที่จำเป็น เพื่อมิให้ชักขวางถึงกับทำให้การค้นไร้ผล

ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นเอาสิ่งของที่ต้องการพบซ่อนไว้ในร่างกาย เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจค้นตัวผู้นั้นได้ตั้งมิบัญญัติไว้ใน ม.85 (ม.100)

ในกรณีนี้เป็นแต่เพียง "มีเหตุอันควรสงสัย" ยังไม่ถึงกับมีการชักขวางหรือพยายามชักขวาง ซึ่งในกรณีหลังนี้เจ้าพนักงานมีอำนาจจับกุมผู้นั้นฐานต่อสู้ชักขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ตาม ป.อาญาได้โดยแล้ว กรณีของ ม.100 นี้เป็นแต่เพียงคุมตัวไว้ชั่วคราว หากมีเหตุสงสัยว่าผู้นั้นจะทำการชักขวางการค้น

6. สิ่งของที่ยึดได้ใน การค้น ไขห่อ หรือบรรจุหีบห่อที่ตราไว้หรือให้ทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ (ม.101)

7. ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นบันทึกรายละเอียดแห่งการค้น และสิ่งของที่ค้นได้นั้นต้องมีบัญชีรายละเอียดไว้

บันทึกการค้นและบัญชีรายละเอียดนั้นให้อ่านให้ผู้ครอบครองสถานที่บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทน หรือพยานฟัง แล้วแก้กรณี แล้วให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับลงไว้ (ม.103)

8. เจ้าพนักงานที่ค้นโดยมีหมายต้องรับส่งบันทึกและบัญชีดังกล่าวในมาตรา ก่อน พร้อมกับสิ่งของที่ขโมยมาถ้าพอจะส่งได้ไปยังผู้ออกหมายหรือเจ้าพนักงานอื่นตามที่กำหนดไว้ในหมาย

ในกรณีที่ค้นโดยไม่มีหมายโดยเจ้าพนักงานอื่นซึ่งไม่ใช่พนักงานสอบสวนให้ส่งบันทึก บัญชีและสิ่งของไปยังพนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ใดที่ทำการสิ่งเหล่านั้น (ม.104)

4. บทบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ เอกสาร และไปรษณีย์ภัณฑ์

ตาม ม.105 "จกหมาย ไปรษณีย์ภัณฑ์ โทรเลข สิ่งพิมพ์ หรือเอกสาร ซึ่งส่งทางไปรษณีย์และโทรเลข จากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย และยังมีใ้ส่ง ถ้าเจ้าหน้าที่ทำการเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวนไต่สวนมูลฟ้องพิจารณา หรือการกระทำอย่างอื่นตามประมวลกฎหมายนี้ ให้ขอคำสั่งศาลถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ โทรเลข ให้ส่งเอกสารนั้นมา

ถ้าอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด เห็นว่าเอกสารนั้นต้องการใช้เพื่อการดังกล่าว ระหว่างที่ขอคำสั่งศาล มีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไปรษณีย์ โทรเลข เก็บเอกสารนั้นไว้ก่อน

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ ไม่ใช้ถึงเอกสารโต้ตอบระหว่างผู้ต้องหา หรือจำเลยกับทนายของผู้นั้น"

กรณีของ ม.105 เป็นเรื่องที่ว่าเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ยังมีใ้ส่งสิ่งของนั้นไปยังผู้รับ ถ้าส่งไปถึงผู้รับแล้วและจะให้เป็นพยานหลักฐานก็ต้องทำตามบทบัญญัติว่าด้วยการค้นนั่นเอง ตามมาตรานี้เป็นอำนาจแห่งอาัยการ ส่งจกหมายไว้ก่อน สำหรับเอกสารโต้ตอบกับทนายความใ้รับยกเว้นโดยถือเป็น เอกสิทธิโดยทั่วไปอยู่แล้ว

8.4 การปล่อยชั่วคราว (Provisional Release)

เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือขังอยู่ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ตามหลักเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่สมควรได้รับอิสรภาพเป็นการชั่วคราวในช่วงเวลาที่ศาลยังไม่ได้พิสูจน์ความผิดแน่ชัดลงไปว่าผู้นั้นกระทำผิดจริงหรือไม่ ทั้งนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้เตรียมตัว เตรียมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้มีการร้องขอปล่อยชั่วคราว ที่เรียกกันในทางปฏิบัติว่า "การประกันตัว" (bail) เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลได้อนุญาตตามคำร้องขอนั้นแล้วแต่กรณีแล้ว ผู้นั้นย่อมพ้นจากการถูกควบคุมหรือขังชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขว่า ผู้นั้นจะต้องมาตามนัดหรือตามหมายเรียกของเจ้าพนักงานเหล่านั้น

1. ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอ
ให้ปล่อยชั่วคราวคือ ผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง (ม.106 วรรคแรก)

"จำเลย" และ "ผู้ต้องหา" ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 2

ควรระลึกไว้ ในกรณีราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง ตาม ม.165 ดังกล่าวมาแล้วว่า บุคคลยังไม่ตกเป็นจำเลยจนกว่าศาลจะประทับรับฟ้อง ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจึงยังไม่มี การประกันตัว เพราะ ศาลยังไม่มีอำนาจสั่ง จะตกเป็นจำเลยเมื่อศาลประทับฟ้องจึงอาจมีการประกันตัวในช่วงนั้น

"ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง" เป็นความหมายกว้าง ๆ ไม่ค้ำึงว่า เป็นประโยชน์ในทางใด อาจเป็นทางครอบครัว เช่น พ่อแม่ คู่สมรส พี่น้อง หรือทางความสัมพันธ์อื่น ๆ เช่น นายจ้าง ผู้บังคับบัญชา ฯลฯ มีชื่อที่น่าสังเกตว่า พวกที่เป็นนายหน้าค้าประกันซึ่งประกอบกันเป็นอาชีพคินโรงคินศาลอยู่ในขณะนี้ไม่อยู่ในความหมายของผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง (ในทางปฏิบัติมีอาชีพทำนองนี้อยู่)

2. ยื่นคำร้องต่อใคร

1. เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี (ม.106(1)) หมายความว่า ในเรื่องสอบสวนก็ยื่นต่อพนักงานสอบสวน แต่ถ้าพนักงานสอบสวนสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการ ส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการเพื่อฟ้อง ก็ยื่นต่อพนักงานอัยการ ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะส่งเฉพาะสำนวนไป ส่วนผู้ต้องหายังคงถูกควบคุมตัวไว้ในชั้นโรงพักต่อเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องแล้ว จึงส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการ

2. เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาล และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นคำร้องต่อศาลนั้น (ม.106(2)) ตามข้อ 2 นี้เป็นกรณีการซึ่งผู้ต้องหาโดยศาลที่เรียกว่าการฝากขัง ตาม ม.87

3. เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น (ม.106(3))

4. ในระหว่างอุทธรณ์ หรือฎีกา จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น หรือยื่นต่อศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ได้ (ม.106(4))

3. ประเภทของการปล่อยชั่วคราว การปล่อยชั่วคราวมีอยู่ด้วยกันสามแบบ คือ

1. โดยไม่ต้องมีประกัน (Without bail) คือปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีสัญญาหรือหลักประกันแต่อย่างใด เพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือตามหมายเรียก (ม.111)

การปล่อยโดยไม่มีการประกันคงกระทำได้เฉพาะความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 1 ปี หากเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป การปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้

(ม.110)

2. โดยมีประกัน (bail) คือการปล่อยไปโดยมีสัญญาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาตามนัดหรือตามหมายเรียก หากผิดนัดถือว่า**ผิดสัญญาประกัน** จะต้องถูกปรับตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญา (ม.112)

3. โดยมีประกันและหลักประกัน (bail with security) กล่าวคือมี**สัญญาประกัน** ตามข้อ 2 และมี**หลักประกัน** เพื่อที่จะบังคับเอา กับหลักประกัน เมื่อมีการผิดสัญญา หลักประกันอาจเป็น เงินสด หรือ**หลักทรัพย์อื่น ๆ** เช่น โฉนดที่ดิน หรือ**มีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์** เช่น มีญาติมาประกันโดยแสดงโฉนดที่ดิน (ม.114)

ในคดีที่เป็นความผิดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 10 ปี ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ศาลจะต้องตามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ (ม.109)

นอกจากนั้นเมื่อให้ประกันตัวไปแล้ว หากความปรากฏว่าเนื่องจากก่อกวนหรือผิดหลังสัญญาประกันทำไป หรือหลักประกันไม่เพียงพอ เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันมาพร้อมกัน ในกรณีแรกให้เปลี่ยนสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงขึ้น ในกรณีหลังให้เรียกหลักประกันเพิ่มหรือตีค่าเดิม (ม.115 วรรคแรก)

ในกรณีศาลสั่งปล่อยชั่วคราว และคดีขึ้นไปสู่ศาลสูง ๆ มีอำนาจแก้คำสั่งศาลล่างให้จำเลยทำหรือหาประกันเป็นจำนวนเงินสูงขึ้น หรือถ้าเห็นว่าหลักประกันไม่เพียงพอจะสั่งให้หาหลักประกันเพิ่มหรือตีค่าเดิมก็ได้ (ม.115 วรรคสอง)

4. หลักการพิจารณาขอปล่อยชั่วคราว ในการวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ (ม.108)

1. ความหนักเบาแห่งข้อหา
2. พยานหลักฐานที่น่าสืบมาแล้ว มีเพียงใด
3. พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
4. เชื่อถือผู้ร้องขอประกัน หรือหลักประกันใดเพียงใด
5. ผู้ต้องหา หรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
6. ภัยอันตราย หรือความเสียหายที่จะเกิดการปล่อย

จำรวามีเพียงใด

7. ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์ แล้วแต่กรณี ศาลจึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

5. สัญญาประกันไว้ได้เพียงใด

ม.113 "เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ปล่อยจำรวา สัญญาประกันไว้ได้ระหว่างสอบสวนหรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือตลอดไปจนศาลประทับฟ้องเท่านั้น"

1. ในกรณีประกันต่อพนักงานสอบสวน สัญญาประกันไว้ได้ระหว่างสอบสวน กล่าวคือตลอดเวลาที่มีการสอบสวนอยู่ หรือเมื่อศาลสั่งขังผู้ต้องหา ก็ต้องถือว่าผู้ต้องหาต้องขังโดยอำนาจศาล สัญญาประกันที่ทำไว้ในช่วงสอบสวนก็เลิกกันไป หากผู้ต้องหาจะขอประกันก็ต้องยื่นคำร้องต่อศาล ตาม ม.106(2)

2. ในกรณีขอประกันตัวต่อพนักงานอัยการ สัญญาประกันไว้ได้จนกว่าผู้ต้องหาจะถูกศาลสั่งขัง หรือเมื่อศาลรับฟ้องจำเลยไว้พิจารณาเมื่ออัยการยื่นฟ้องผู้ต้องหาผู้นั้น

3. ในกรณีขอประกันตัวทอศาล สัญญาประกันย่อมใช้ได้
 ในระหว่างพิจารณาของศาลนั้น ในกรณีถ้าศาลชั้นต้นตัดสินปล่อยคดีถึงที่สุดสัญญาประกัน
 ย่อมถึงที่สุด ถ้าคดียังไม่ถึงที่สุด ศาลชั้นต้นอาจเรียกประกันไว้ในระหว่างอุทธรณ์ฎีกา
 ก็ได้ ถ้าศาลชั้นต้นตัดสินคดีโดยลงโทษคดีถึงที่สุด สัญญาประกันก็หมดไปในตัว ถ้าคดี
 ไม่ถึงที่สุดศาลชั้นต้นจะให้ประกันไปในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาหรือไม่ก็ได้

ฎีกาที่ 1072/2491 วินิจฉัยว่า จำเลยประกันตัวผู้ต้องหาไปจาก
 เจ้าพนักงานสอบสวน ในสัญญาประกันระบุว่า "จะส่งตัวผู้ต้องหาตามกำหนดนัดของ
 เจ้าพนักงาน แม้จะปรากฏว่าอธิบดีกรมตำรวจสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ก่อนถึงกำหนดส่งตัว
 ก็ไม่เป็นเหตุให้นายประกันพ้นความรับผิดชอบ

คดีเรื่องนี้เจ้าพนักงานตำรวจผู้ให้ประกันตัวนักโทษให้จำเลยส่งตัวผู้ต้องหา
 ในวันที่ 31 ตุลาคม 2489 จำเลยผิดนัดตามตัวผู้ต้องหา เจ้าพนักงานยอมให้ผิด
 หลายครั้ง ครั้งหลังสุดให้จำเลยส่งตัวผู้ต้องหาในวันที่ 2 มกราคม 2490 คือ
 ครั้งสุดท้ายของการผิดนัด และอธิบดีกรมตำรวจสั่งไม่ฟ้องตั้งแต่วันที่ 22 พฤศจิกายน 2489

ฎีกาที่ 701/2498 วินิจฉัยว่า ผู้รักษาการแทนหัวหน้าพนักงานสอบสวน
 ซึ่งได้ทำสัญญาให้ประกันผู้ต้องหา ย่อมมีอำนาจฟ้องนายประกันที่ผิดสัญญาได้

นายประกันผู้ต้องหาส่งตัวผู้ต้องหาไม่ได้ตามสัญญา ซึ่งเป็นการผิดสัญญา
 ประกันนั้น นายประกันต้องรับผิดชอบเมื่อส่งผู้ต้องหาไม่ได้ตามกำหนด โดยไม่ต้องคำนึงว่า
 คดีนั้นขาดอายุความหรือไม่มีความผิดตามข้อกล่าวหา เพราะข้อเหล่านี้ไม่เกี่ยวกับ
 สัญญาประกันที่นายประกันไว้แต่ประการใด

ฎีกาที่ 1251/2498 วินิจฉัยว่า พนักงานอัยการทำสัญญาให้ประกัน
 ตัวผู้ต้องหา ฟ้องให้ใช้ค่าปรับตามสัญญาประกัน เมื่อนายประกันผิดสัญญาที่ทำไว้โดย
 ใช้ชื่อว่า "นายเจริญ มีชูพันธ์ อัยการจังหวัดสุทูล โจทก์" ได้ เพราะเป็นพนักงาน
 เจ้าหน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ทำสัญญาประกันได้ตามมาตรา 106 และ 113

ฎีกาที่ 86/2510 วินิจฉัยว่า นายประกันได้ประกันตัวผู้ต้องหาในคดีหนึ่ง ต่อมาผู้ต่อนั้นถูกจับในอีกคดีหนึ่ง และได้หลบหนีการควบคุมไปได้เมื่อปรากฏว่านายประกันไม่ได้ขอถอนสัญญาประกันและส่งมอบตัวผู้ต้องหาต่อเจ้าพนักงาน ผู้ต้องหาจึงยังอยู่ในระหว่างประกันตัวในคดีแรกอยู่ เมื่อนายประกันไม่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีได้ นายประกันจะต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกัน

ฎีกาที่ 1019/2518 การกำหนดส่งตัวผู้ต้องหาต่อพนักงานสอบสวนตามสัญญาประกันนั้น มิใช่ถือเคร่งครัดจนเกินไป ปรากฏว่าในวันก่อนถึงกำหนดนัดส่งตัว ส. 1 วัน ส.ได้มาพบโจทก์ และนำเงินและเช็คมามอบแก่โจทก์ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวน เพื่อชำระหนี้ตามเช็ค โจทก์ออกใบรับให้ ส.ไว้ วันนัดส่งตัวอยู่ระหว่างผ่อนผันเพื่อให้ประกันยอมยอมความใจเงินตามเช็ค เท่ากับยังไม่มีวันนัดส่งตัวแน่นอนนั่นเอง เมื่อจำเลยไม่ส่งตัวให้โจทก์ในวันนัด โจทก์จะถือว่าจำเลยผิดสัญญาประกันหาได้ไม่ จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องเอาเบี้ยปรับจากจำเลย

6. การถอนประกัน การถอนประกันเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้สัญญาประกันสิ้นสุดลง ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันหมดไป ตาม ม.116 "การขอถอนสัญญาประกันหรือขอถอนหลักประกัน ย่อมทำได้เมื่อผู้ทำสัญญามอบตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลยคืนต่อพนักงานหรือศาล"

การมอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยคืนเท่ากับทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยกลับมาอยู่ในอำนาจควบคุมหรือขังของเจ้าพนักงานหรือศาล เท่ากับว่าผู้ขอประกันตัวไม่ประสงค์จะรับประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกต่อไป สัญญาประกันหรือหลักประกันก็เป็นอันถอนไป ความรับผิดชอบสิ้นสุดลง หึงสังเกตว่าความรับผิดชอบตามสัญญาประกันมิได้สิ้นสุดลงเฉพาะการถอนประกัน อาจจะมีกรณีอื่น เช่น คดีถึงที่สุด จำเลยถูกจำคุก ถูกปล่อย ซึ่งจะกล่าวต่อไปใน ม.118

7. อำนาจพิเศษของผู้ทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกัน

ทาม ม.117 "หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี บุคคลที่ทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกัน อาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ถ้าไม่อาจขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานนั้นได้ ทันที ก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไ้เอง แล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด แล้วให้พนักงานนั้นรีบจัดส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไปยังเจ้าพนักงาน หรือศาล โดยคึกคักพาหนะจากบุคคลนั้น"

ทาม ม.117 นี้คือเป็นอำนาจจับกรณีพิเศษอันเป็นข้อยกเว้น สั้นหนึ่งถึงไ้กล่าวมาแล้วในเรื่องการจับ อนึ่ง การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีย่อมเป็น เหตุหนึ่งที่จะลอกหมายจับอยู่แล้ว ทาม ม.66(3)

8. สัญญาประกันระงับเมื่อใด

สัญญาประกันในระหว่างสอบสวนย่อมสิ้นสุดหรือระงับลง โดยผลของ ม.113 ดังกล่าวมาแล้ว นอกจากนั้น ม.118 ใ้บัญญัติว่า "เมื่อคดีถึง ที่สุดหรือความรับตามสัญญาประกันหมดไป ทาม ม.116 หรือโดยเหตุอื่น ให้คืนหลัก ประกันแก่ผู้ใ้ควรรับไป

"คดีถึงที่สุด" จะเป็นโดยลงโทษหรือยกฟ้องปล่อยตัวไปก็ไ้ มีข้อสังเกตจากคำพิพากษาศาลฎีกาบางฉบับว่า คำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีไม่เป็นเหตุให้ สัญญาประกันสิ้นสุดลง ความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเห็นว่า แม้คำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง คดีจะไม่ถือว่าเป็นเรื่องคดีถึงที่สุด ก็น่าจะถือว่า ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันระงับลง (โดยเหตุอื่น) ทาม ม.118

"ความรับผิดชอบระงับลงโดยเหตุอื่น" เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยตาย นายประกันตายเสียก่อนมีการนิคสัญญาประกัน หรือมีเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้คดีระงับตาม ม.39 ทั้งนี้เป็นต้น

การศึกษาเรื่องสัญญาประกันระงับเมื่อใดมีความคาบเกี่ยวกับเรื่อง
การนิคสัญญาประกัน พึงระลึกว่าการนิคหรือไม่นิคสัญญาประกันขึ้นอยู่กับข้อตกลงในสัญญา
การนิคสัญญาบ่มต้องมีข้อเท็จจริงว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามนัดหรือตามหมายเรียก
แต่ถ้าสัญญาประกันสิ้นสุดลงเสียก่อนแล้วความรับผิดตามสัญญาประกันก็สิ้นสุดลงไปในตัว

ฎีกาที่ 1039/2499 วินิจฉัยว่า นายประกันจำเลยในคดีอาญาชนิดนี้ไม่
 นำตัวจำเลยมาส่งศาลตามกำหนดนัด แม้ต่อมาภายหลังผู้เสียหายจะถอนคำร้องทุกข์ในคดี
นั้น (ในคดีความผิดส่วนตัว) ก็หาเป็นเหตุให้นายประกันพ้นจากการรับผิดตามสัญญา
ประกันไม่ ศาลยอมให้คู่พิพาทปรับนายประกัน

ฎีกาที่ 441/2511 สัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญา เป็นสัญญาที่
ผูกพันเฉพาะตัวผู้ประกัน เมื่อผู้ประกันตายลง โดยยังมิได้มีการนิคสัญญาประกัน
สัญญาประกันนั้นยอมระงับ

ฎีกาที่ 904/2513 (ป.ร.ญ.) สัญญาประกันที่ทำไว้กับศาลมีข้อความว่า
 รับประกันจำเลย เพื่อให้ศาลปล่อยชั่วคราวจนกว่าผู้ประกันจะนำตัวจำเลยมามอบแก่ศาล
 และศาลสั่งให้ถอนประกันหรือปล่อยตัวไป ทั้งนี้เมื่อผู้ประกันนำตัวจำเลยมาส่งศาลและ
ศาลชั้นต้นยกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป ผู้ประกันยอมพันความผูกพันตามสัญญาประกัน เมื่อ
ไม่ไต่ตัวจำเลยมาฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ก็จะให้ผู้ประกันรับผิดชอบไม่ได้ (ทับฎีกาที่
 1004-1005/2503 (ป.ร.ญ.) ที่วินิจฉัยว่าสัญญาประกันตัวจำเลยในคดีอาญาหาได้
 สิ้นสุดลงเพราะศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ไม่ สัญญาประกันในคดีจะสิ้นสุดถ้าไม่มี
 การถอนประกัน การตาย การนิคสัญญาประกัน หรือการที่ศาลสั่งยกเลิก ก็ต่อเมื่อคดี
 ถึงที่สุด มีข้อสังเกตว่า คำพิพากษาที่ 904/2513 นั้นคดียังไม่ถึงที่สุด เพราะมีอุทธรณ์
 แต่ที่ศาลฎีกาวินิจฉัยเช่นนั้นเห็นได้ว่า ศาลคงพิจารณาว่าเมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาคดียอม
 ถึงที่สุด (เสร็จเด็ดขาด) จากศาลชั้นต้น สัญญาประกันนั้นยอมไร้ไต่เฉพาะศาลชั้นต้น
 เว้นแต่ศาลชั้นต้นจะเรียกประกันต่อไประหว่างอุทธรณ์

ฎีกาที่ 1585/2513 วิจัยว่า เมื่อนายประกันส่งตัวผู้ต้องหาตามสัญญาประกันไม่ได้ ศาลสั่งปรับนายประกันจนคดีถึงที่สุดไปแล้ว ครั้นต่อมาเมื่อนายประกันนำตัวผู้ต้องหา มาส่งศาลก็ไม่มีข้อห้ามไม่ให้ นายประกันร้องขอลดหย่อนค่าปรับใหม่ และการที่ศาลจะสั่งลทหรือไม่ประการใดก็เป็น การสั่งบังคับตามสัญญาประกันตามอำนาจในมาตรา 119

ฎีกาที่ 1592/2513 วิจัยว่า นายประกันผิดสัญญาไม่สามารถส่งตัวจำเลย มาฟังคำพิพากษาศาลชั้นต้นตามนัด ศาลชั้นต้นสั่งปรับเพิ่มตามสัญญาและพิพากษาลงโทษ จำเลย ต่อมาอีก 1 ปีเศษ นายประกันส่งตัวจำเลยต่อศาลไต่แล้วยื่นคำร้องขอให้ลด ค่าปรับ ศาลชั้นต้นสั่งว่าไม่มีเหตุที่จะลดให้ นายประกันมีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาขอให้ ลดค่าปรับได้อีกภายในกำหนดเวลาสำหรับอุทธรณ์ฎีกา นับแต่วันที่ศาลสั่งไม่ลดค่าปรับ แม้จะเป็นเวลาถึง 1 ปีเศษแล้วนับแต่ศาลชั้นต้นสั่งปรับเพิ่มตามสัญญาประกัน

ฎีกาที่ 1651/2515 ในคำมูลเกี่ยวกันมีบ้านเลขที่ 37 ซ้ำกันอยู่ 2 บ้าน บ้านแรกเป็นห้องแถวอยู่ริมถนน บ้านที่สองเป็นบ้านอยู่ในตรอกของถนนนั้น ผู้ประกัน อยู่บ้านหลังที่อยู่ริมตรอก แต่ในคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวได้เขียนที่อยู่ของผู้ประกัน โดยระบุแค่เลขบ้านและถนนและชื่อของตรอกหรือชอยในแบบพิมพ์คำร้องนั้นเสีย เมื่อศาลออกหมายนัดถึงผู้ประกันให้ส่งตัวจำเลย พนักงานเดินหมายนำหมายนัดไปส่ง ที่บ้านหลังที่อยู่ริมถนน 2 ครั้ง ไม่พบผู้ประกันและคนที่อยู่ในข้างแจ้งว่าไม่มีคนชื่ออย่าง ผู้ประกันอยู่ที่บ้านหลังนั้น ทั้งนี้ถือไม่ได้ว่าพนักงานเดินหมายไม่ส่งหมายนัดให้ ผู้ประกันตามที่อยู่ที่เขียนไว้ในคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต่อมาศาลไต่ปิดประกาศ โฆษณาแจ้งวันนัดให้ผู้ประกันส่งตัวจำเลยประกาศดังกล่าวมีผลใช้ได้ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 79 เมื่อผู้ประกันไม่นำตัวจำเลยมาศาลตามกำหนดที่ ศาลประกาศนัด ย่อมถือได้ว่าผู้ประกันผิดนัดผิดสัญญาประกัน

9. การบังคับตามสัญญาประกัน

ม.119 "ในกรณียึดสัญญาประกันค้ำประกัน ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่เห็นสมควร โดยมิต้องฟ้อง แต่เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายที่ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาได้"

ม.119 แสดงอยู่ในที่ว่าถ้ายึดสัญญาในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ การบังคับตามสัญญาต้องมีการฟ้องเป็นคดีขึ้น

ฎีกาที่ 701/2498, 1251/2498 ในหัวข้อที่ 5 ที่กล่าว

มาแล้ว